

NA-111

Somogy megyei Múzeum
Képrajzi adattár

NA-111

Füzfő; Galamby Márta

Füzfő ideje: 1954

Tartalom: Monográfia

8 lap, 2 tábla

Földrajzi mutató; Lilirozsma
Számutató; XXXIII

Iratgyűjtő

MSZ 5617
PAPIRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

Keltatésah

A könyvbe az egyes ltr. 121. tábla alól

MA-111

III/12/1

121

Libickozma

kis község,

Marcali járás,

Somogy megye.

monográfiája.

Készítette:

Galaszy Márta

Libickozma, 1954. szeptember 30. Kapospusztai st. tanító.

Libickezma-Kopárpuszta állami általános iskolától.

135/1954.

Tárgy: Monográfia beküldése.

Megyei Oktatási Csoport!

Kaposvár.

Libickezma község monográfiáját csatoltan felterjesztem.

Kopárpuszta, 1954. szeptember 30.

Halászy Márta.

V. tanító.

Libickezma monografiája.

A közénkerban Libic és Kezma külön település volt, amelyek az ujkerban egyesültek: Libickezmnává. A nép Bukógnának is nevezi faluját a régi malma vízfelfogó gátja után.

A lakóhely a Mesztegnyótól keletre elterülő hatalmas erdőségek legkeletibb részén keletkezett, nevét a birtokosok a tisztásra házakat emeltek urbáreseik és zseléreik számára. Ez tulajdonképpen Libickezma. E résztől keletre a Mesztegnyó felé vezető ut mentén a eseléség részétől több házas házat építették. Itt hatalmas dehérvpajták is épültek, valamint ide emelték a nagy emeletes magtár épületét is, melynek pineéje a nagy kiterjedésű szőlők bérének befogadására szolgált. Ettől északra a mai Szókepusztán is laktak eselédek, azonban ezek saját maguk építették nagyon egyszerű kunyhót. Ezt az egész részt Kepár néven említették. Később még egy település alakult. Az erdőségek kiirtása kapcsán és birtokos váltásán felváltva Kepártól délre parcellázással három házból álló település keletkezett, amely idők folyamán egész utcaserré épült ki. Ezt a részt eredetétől Háremháznak nevezzük. Jelenlegi Libickezma részei: az anvaközség, Kepárpusztá, Háremház és Szókepuszta. Libickezma és Háremház utcás falu, Kepárpusztá csoportos település, Szókepuszta szétszert telep.

Lakóhelyünk területe 2.297 hektárral. 170 = méter.

Ez 3991 k.h. 1219 = öf.

Libickezésnek a környező községek legtöbbszörével szoros kapcsolata van, illátve velt. Mint kisközség a Pusztakevési körjegyzőséghez tartozott. Bár jelenleg önálló Tanácsossal rendelkezünk, úgyet-bajos dolgunkban nem kell odajárunk, másis öaszeköt bennünket a gépéllés, az utolsó posta, a terményfelvásárló. a Földműves Szövetkezeti kiséruhá. a rendőrs. az autóbusz. Segévfajsz községet is gyakran látogatják lakószink, mert itt lakik a körervesünk, az állatervesünk, itt van a gvegyszertér. és terményfelvásárló is.

Nikla. Csömená. Berenka községek a járási székhelyet Marcalit megközelítő ut mellett fekvő települések a gvakeri érintkezések következtében ismertek. Marcali mint járási székhely és piaca miatt látogatt. Marcali. Panuk, Osztopán, és Mesz-tegvő vasutállomásuk miatt is keresett helyek. Sajnos a vasutállomások 8-12 km távolságra vannak tőlünk, és ezek bekötőutak hiánvában sokszor a nagy hének, vagy a nagy sár miatt szinte megközelíthetetlenek.

Lakóhelyünk felszine dombos-dombos. Kiemelkedőbb jellegzetességei nincsenek. Az erdőségek irtásával gvarapodott a szántóterület.

Településünk éghajlatát vizsgálva különös eltérés. vagy adottság nem tapasztalható. Mégis meg kell említeni, hogy a délvebben fekvő részeken különösen a Sió-árok mentén gvakeri a köd, amely kérsen befolyásolja a termésered-

Libickozma

Csömend

Vörösmalom

Nikla

marcali

Székpuszta

Pusztakalocsai

Székmalom

Libickozma

Mesztegyő

Kopámpusztai
Jókola

Kopári földek

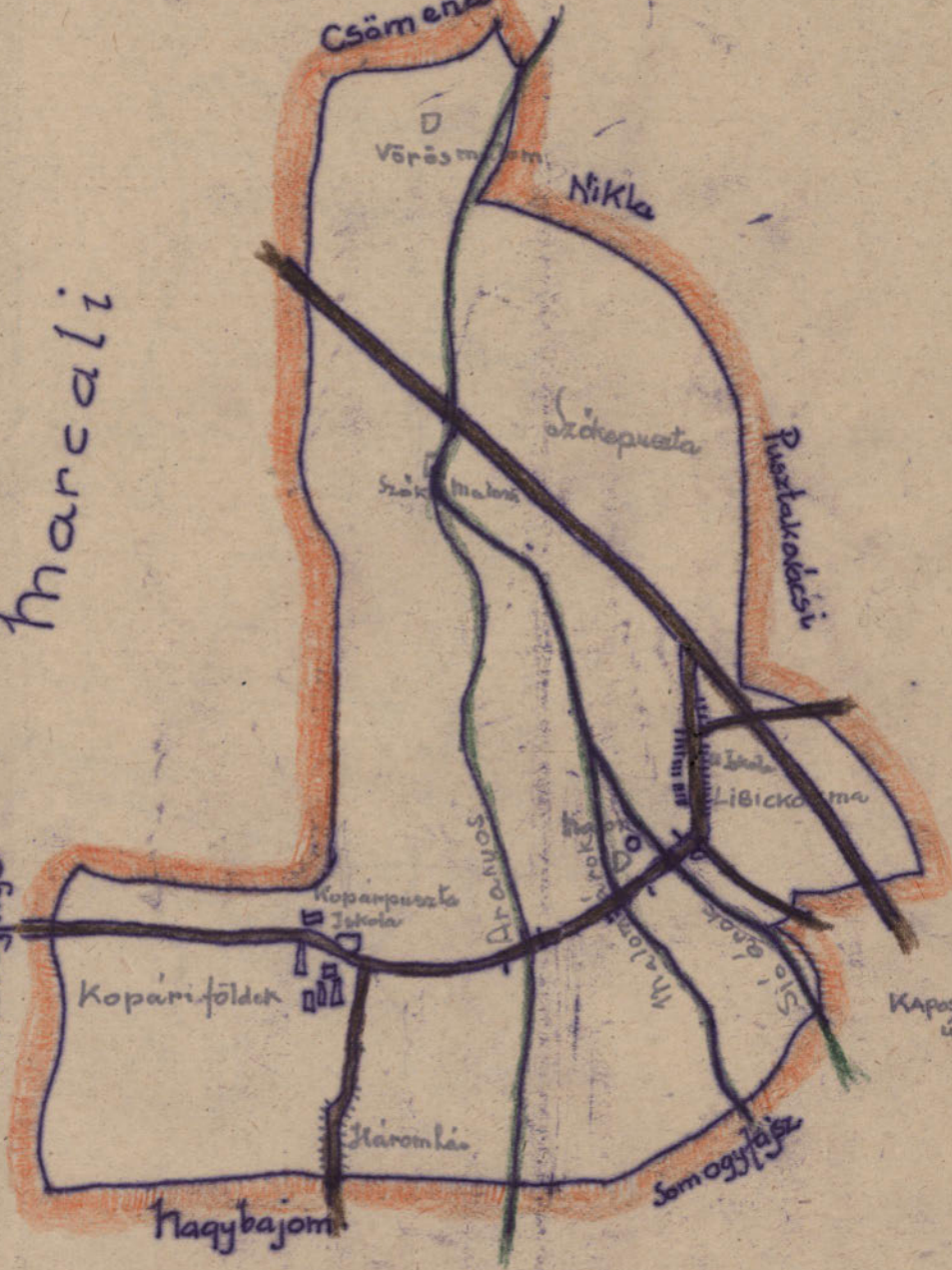
Aranys

Kapuváros
út.

Háromlás

Somogyfőszé

Nagybajom

ménveket. A fagyveszély is gyakori vendég nálunk, de szerencsére nem általános, hanem pártézott, így hól az egvik. hól a másil gazdát éri károsodás. A kötelező biztosítás révén ezt a kárt megtérítik. Csapadék tekintetében jellemző erre a vidékre, hogy az évszakok közül a tavasz, és az ősz esős, a nyár pedig rendszerint aszályos. Uralkodó szelünk észak-déli irányu hideg szél. Csapadékot rendszeren északnyugat irányból Marcali felől, vagy délnyugatról. Kak felől kapunk. Keletről ritkán kapunk csapadékot. Ebből az irányból zivatar és jégverés a leggyakoribb jelenség.

Libickezna területén a Sió-árok, ettől nyugatra a Malom-árok. majd még nyugatabra az Aranves-árok vize felvédgál szárazabb időjárás eseténc esendesen, de esőzések, főként elvadásker medrűkből kilépve. Árviz veszély azonban a lakott részeket nem érinti, mert magasabban fekszik. Az utcs falu nyugati felén fekyó kertek azonban csaknem minden évben víz alá kerülnek és gyakran kárt okoznak a veteményes kertben. A Sió-árok még a település házai mögött a Malom-árok vizébe ömlik. A Malom-árok vizét Szókepusztán az Aranves veszi fel és Nikla, Csömené, Táska községek mellett elhaladva a Balatonba szállítja vizét.

Mint említettem településünk legnagyobb részét erdőségek borították, melyek uralkodó fái: a fenyő, keresztes- és lucfenyő, tölgyfa, cserfa, kőrisfa, égerfa és nyírfa voltak. Az erdőirtások jelentékeny jövedelmet jelentettek a birtokosoknak. Az erdőterületek pótlása népgazdaságunkra hárult. Sok-sok tiz-

ezer facsemetét ültetnek el évenként. Ezzel nemcsak az erdő-
sítésnek használnak, hanem a lakósságnak is, mert jelentős
keresethez juttatja az erdőtelepítés dolgozóit. Itt említke-
ten meg, hogy sok pénz kerül községünkbe a perczika gyöngvő-
vény gyűjtése által is, amely nagy mennyiségben található a
határban. Az erdőségek a táplálkozásban is segítségünkre van-
nak, mert esőzések után vargánya, galambica, csiperke gombák
nagy mennyiségben találhatóak. Az urivilág vadászai gyakran
rendeztek nagy vadászatekat őzre, dánvadra, fécénra, fogelyra
és nyulra. Demokráciánk vadászai a dánvad kivételével szin-
tén ezekre vadászhatnak, sőt újabban a nagy károkat okozó
vadászró is megjelent területünkön.

Községünk termő talaja gyengébb minőségű hegek. Leg-
jobb termőterületek Gerbavica, Kopárpuszta és Feketeberék.
Már gyengébb minőségű a Koznadülő, még gyengébb Gyótapusza és
Hosszudülő. A többi terület még gyengébb minőségű.

Most pedig rátérek lakóhelyünk történetére.

A középkerban Libic és Kozma külön helység volt,
csak az újkerban egyesültek. Libicet 1408-ban együtt szerel-
ja fel egy okmányunk Mesztegyuvóval, mint a gerdevai Fancsek
birtekét, melyet ez évben kaptak Zsigmond királytól a hűtlen
Szerecseny Mihály javaiból. Kozma falu Szent György tiszte-
letére emelt templomát már 1324-ben említik feljegyzéseink.
Kozma falu 1536-ban Fancs Péteré volt. 1583-tól Török István
birtokolta. 1598-99-ben Kanizsa várának tartozéka. A hódeit-
ség alatt mind a két falu elpusztult és csak 1700 táján né-

pesült be ismét. 1703 táján Zánkó Miklós és Boldizsáré. 1726-ban gróf Harrach, 1733-tól gróf Hunyadi család birtoka volt. Kártyán nyerte a birtokot herceg Ypszilándi, aki a már előzőleg említett nagy vadászatekat rendezte, akinek Mesztegnyén felöli bevenüléséhez a cselétség állott sorfalat, virágot szórva eléje, diadalkaput állítva. Szerepelt még a volt birtokosok neve között Berenkai, Sina és báró Radvánszki neve is. Az egykor egységes birtok ezután a temesvári bank kezére jutott, amely az egészet parcelláztatta. Nagyobb terület jutott mintegy 900 hold Reszmanith Antal és társainak birtokába. A kisebb területek délgező parasztek kezére került, akik a háremház felváltásaként felépítették utcás falujukat.: Háremházát.

Az anyaközség lakossága 1848 előtt urbérezekből és zsellérből állott. Az urbérezek 13 családból állottak. Minden urbéres kapott 1/2 szekszió földet, amely 6 hold szántóterületből, 1 hold rétből, 1 hold belsőségből, 3 hold legelőjégből és 1 hold erdőjégből állott, tehát összesen 12 holdból. Ezenkívül kapta a házát, a gazdasági épületekkel. Kötelessége volt ezért minden munkanapon 1 pár lóval 1 személlyel a munkahelyre megjelenni. Felmentés csak az állatok megbetegedése esetén volt kapható. Az igazolatlanul elmaradásért deres járt. A kapott föld minden termése az urbéresé volt. Földjét a család tagjai művelték meg. A falu felső részében a zsellérek kaptak házat némi belsőséggel, amiért évi 30napot kellett ledolgozni. Igazolatlan elmaradás esetén házat el kellett hagynia.

A zsellérek száma 22 volt.

A Szókepusztai cselédség nem kapott házat. Azt maguknak kellett felépíteni. Ez legtöbbszörre egy helységről álló építmény volt, amelyet a hagyomány szerint úgy készítettek hogy leverték négy karót, azt befűzték rőzsével és az így evvert falat beventék sárral. Ezek a cselédek is kaptak legelőjogot, és a zsellérek egyéb juttatásaiban is részesültek a gabonajárandóság kivételével, amely helyett 20-50 krajcár hápiénymet kaptak. Aratáskor a kifelölt területet részesaratóként vérték le.

A Képarpusztai cselédek kommunálisok voltak.

A szabadség harc megváltóztatta a viszenveket. Az urbéresok, a zsellérek és cselédek birtokossai lettek az előzőleg használatra kapott ingatlanoknak. Ekkor aki nagyvak találta birtokát, vagy megvankálni nem tudta, egy részét áruba becsájtotta. Így népesedett be falunk, így lett a 13 urbéres és 22 zsellérből lassanként a ma meglévő 65 ház. A Képarpusztai kommunális cselédek helyzete nem változott.

A felszabadulás után a még meglévő nagy birtokokat a földosztó bizottságok feleltették, így mindenki földhöz juthatott és jutott. Később a Képarpusztaiak egy része a nagvüzemi gazdálkodás útjára lépett és megalapította az első termelő szövetkezetet "Bem" név alatt. Ez a csoport ma is fennáll és tagjai megelégedettek. Alakult még az elvult évben két termelő csoport is, "Új Élet" és "Petőfi" név alatt. Ezek nem voltak életképesek és a gazdasági év végén felszá-

moltak. A lakóság többi része, mint egyéni gazda végzi munkáját a Párt és kormány intézkedéseknek megfelelően. Teljesíti beadási kötelezettségét és eleget tesz adófizetési kötelezettségének is, amit bizenvit a járás vándorzászlója, mely községünk birtekában van.

Népsűrűség szempontjából a helyzet nem kielégítő. Ugyanis az egyke itt is divatban van. Az ekét abban találhatjuk meg, hogy félték a gazdák a birtek szétfergácsolásától. Lakosságunk száma csökken, amely annak tudható be, hogy sokan elhagyják szülőhelyüket és idegenben keresik boldogulásukat. Vannak akik a katonaságnál, bányánál, gépállomásen, iparban, vagy továbbtanulás folytán kerültek el tőlünk, és helyezkedtek el idegenben. Az átlagos életkor 70 év körül mozog. Javakerbeli emberek elhalálózása ritkaság számba megy. Acsecszemő-és gyermekhalandóság szintén a ritkaságok közé tartozik. Ennél a kérdésnél legfeljebb a cigányoknál tehetünk kivételt, akik még mindig nem fordítanak elég gondot a gyermekgondozásra. Bár ezen a téren is javulás állapítható meg a gyakori ellenőrzés folytán.

Településünk elszigeteltségénél fogva nem volt alkalmas arra, hogy az igényes földbirtekesek lakóhelyül választották volna. Itt legfeljebb valamiféle intéző, vagy erdész telepedett le, akik nem élhették a nagy urak életmódját.

A lakóság legnagyobb része felcserélte a régi zsopp vagy szalmatetős házát cserepesre. Tisztántartott házában két nagyméretű szobát találunk, melyek közül az utcai udvarra vezető el-

ső szoba csak venégyjárás esetében van használatba véve. Több háznál verandát is találunk. Kenyha, füstöskenyha, kanra, minden háznál van. Pincét nem a ház alá, hanem az udvarra ássák. Tekintve, hogy a legtöbb rászó szőlőtulajdonos is, itt térelja néhány akó borát. Ruházkodás dolgában munkanapen nem igényes. Bármilyen feltes ruhát is felvesz, csak tiszta és rendezes legyen. Vasár-és ünneppnapen azonban rendezes városias ruházatot ölt magára. A nők is felcserélték szokványos ruházatukat városiasra. Ezen a téren legfeljebb az idősebbek képeznek kivételt, akik még ragaszkodnak az ősi viselethez. Tarka-barka ruházódásukkal feltűnnek a cigányok, akik a fa-áéli részén egy völgykatlanban a cigányseren laknak. Maguk építette kunyhók szolgálnak lakás céljaira. Rendkívül igénytelen nép. Lakásuk berendezése majdnem egyenlő a semmivel. Valamikor kihasználható munkaerőt képeztek a lelkiismeretlen bizsákvényvelőknek. Igaz ugyan, hogy a cigányasszonyok egész éven át felkeresték ezeket a házakat kéregetve. Ma már a cigányok is napszámért dolgoznak és vitése esetben tudják, hogy a tanácsnál kell erővelést keresni. Amai viszonyok mellett napszámest főként a cigányoknál kaphatunk. Télen az erdészettel dolgoznak. Nyéren aratást vállalnak és a cséplőgép munkések nagy része is közülük kerül ki. Így keresik meg kenyér szükségletüket.

Községünk területe a következőképen oszlik meg:

szántóterület 2513 k.h. rét 371 k.h. legelő 778 k.h. erdő 110 k.h. szőlő 23 k.h. kert 20 k.h. a többi terméketlen terület.

Fő terménveink a kalászesek közül a reze és kisebb mértékben a buza, a tavaszi árpa és az őszi árpa, továbbá a zab. Kapás növények közül a kukerica és a burgonya nagy területen kerül művelés alá. Takarmányul takarmányrépát, biberherét termesztünk. Gazdáink közül sokan foglalkoznak szerződéses növénytermeléssel is. Nevezetesen demány, édes csillagfürt, bibertermeléssel. Teszik ezt nemcsak a magas bevételi árak miatt, hanem azért is, mert jelentékeny engedményeket biztosít kormányzatunk a szerződőknek a beadási kötelezettség teljesítésénél. Termelnek ezekenkívül saját használatukra mindenféle kenyérgyári növényt. A piactól való nagy távolság miatt piacra nem termelnek. Utóbbi években annál is inkább termeléssel többen foglalkoznak, mert a kerai fajták a szomszédos községekben jól értékesíthetők. A mák termesztése is mindinkább terjed, mert szintén jól tudják értékesíteni. Kendert saját szükségletük kielégítésére termelnek.

Tekintve a fölterület nagyságát és ezielő szerinti gyenge termés eredményeket, dolgozó parasztjaink fokozottabb munkára vannak kényszerítve állataikkal egyetemben, hogy életfenntartásuk biztosíthatassék. Ezért kezdenek a lassabb marhafogat helyett a gyorsabb lófogatra áttérni. Ezzel kettős célt érnek el. Gyorsabb megmunkálást, továbbá a nagy hasznot hajtó tejhaszen fokozását a tejelő állatok pihentetése révén. Sokan tekintélyes összeget kapnak a tej beszállításáért, főként, ha szerződést is kötöttek. Sertés állományunk szintén növekvőben van. Minden évben emelkedik a hizlalók száma. Egyre kevesebb

azeknek a családoknak száma, ahol nem ölnek sertést. Több háznál találkozhatunk juhekkal is, amelyet nálunk házi szükségletük kielégítésére szükséges gvapjuért tartanak. Az udvarek különböző barmfiakkal vannak benépesítve Liba, kaesa, pulyka, kakas, tyuk és csirke a legtöbb ház udvarán megtalálható. Többben méhészettel is foglalkoznak, améllyel jövedelmüket emelik.

A növénytermelésnél a gyümölcstermelés tekintetében elmaradottság állapítható meg, mert a község egész területén igen kevés gyümölcsfát találunk. Csak a szőlőkben van egy kevés meggy, szilva, őszibarack, alma, körte és dió, de itt is igen kevés mennyiségben. Az udvareken csak elvétve találunk gyümölcsfát. Ezen felvilágosító, népnevelő munkával változtatni kellene.

Lakóhelyünk erdőállományát már ismertettem. A kitermelt fát, mivel nálunk fafeldolgozó telep nincsen, innen elszállítják, ami a fuvarozással foglalkozóknak tisztességes jövedelmet biztosít. Általában az erdőszet akár a fa kitermelését, akár kifaragását, akár a csemeteültetést vesszük mind a lakóság jövedelmének emelését segíti elő.

Településünkön iparral az uradalom iparosai foglalkoztak. Volt az uradalomnak kovácsa, bogárja, kőművese, kédárja. Csak a felszabadulás után és azt megelőzően a jobbégység felszabadulása után telepődtek le iparosok. Csak kovácsra, kédárra, eszmadára és molnárra volt szükség. Malma három is volt falunknak. A Bukógáti, a Szókenalom és a Vörösmalom.

Ezek a malmek az uradalom malmai voltak. Hajtóerejük a víz. A régi világban csak rozset őrlettek, mert búzát nem termeltek. Búzát a most is élő Herváth János vitt először a malomba, mint első búzatermést. Mesélik az öregek, hogy az őrlények meglehetősen korpásak voltak, a belőlük sütött kenyér pedig laktató. Jelenleg csak egy malom a falusi van üzemben a malomipari egyesülés kezelésében, de ez már korszerű nagy kapacitású gőzmalommá lett átalakítva.

Községünk uthalózata igen elmaradott állapotban van, Bekötő utjaink egyáltalán nincsenek. A szomszédos községekkel csak átlutak kötik össze. Ennek a hiányosságnak eredménye az elszigeteltség, mert kedvezőtlen időjárás esetén részünkről a környék, másrésztől településünk megközelíthetelen. Lakóságunk, tehát a piactól meglehetősen el van zárva. Főlős terményeit már csak időmegtakarítás miatt is, a földműves szövetkezet felvásárlóinál értékesíti. Alakosság szükségleteit a földműves Szövetkezet útján szerzi be. Azelőtt három szatócs is volt a faluban, amelyeknek árukészlete igen gyengének volt mondható. Kurens cikkeket csak rendelésre szereztek be. Ma csak egy földműves Szövetkezeti boltunk van, de ennek áruraktára 100.000 F-t értéket meghaladja és minden igényt ki tud elégíteni, amit azzal bizonyíthatunk, hogy havi forgalma meghaladja az 50.000 forintot. A közlekedést gazdáink ló- és marhafogatokkal benyelítják le. Községünkben 4-5 meterkerékpár és nagyon sok kerékpár van forgalomban. Többen még a mezői munkák elvégzésére is kerékpáron mennek el.

A közlekedés megjavítása érdekében kívánatos lenne járási székhelyünkkel és ezáltal piacunkkal egy ut építésével segítségünkre lenni. Ugyancsak nagyon nélkülözzük a Somogyfajsra és Pusztakevácsiba vezető bekötőutakat is, mert ezek birtékában megközelíthetnénk az autóbust, a terményraktárakat és a gépállomást.

Községünkben elzárkoztatásánál fogva kastélyok, sőt még ugynevezett urházak sem épültek. Templom sincsen, csak egy egész egyszerű kis kápolna. Színház, mezei nincs nálunk. Színházat pótolja némileg az ifjuság vagy iskolás gyermekek előadása. Mezeit még láthatunk néha a falujáró keskeny filmek előadásában. Pusztakevácsiba és Somogyfajsra jár át a mezeit kedvelő fiatalság. 1945 előtt két iskola volt a községben. Egy róm. kat. iskola a faluban egy tanerővel és egy községi iskola Kopárpusztán szintén egy tanerővel. Államosítás után a falubeli még egy tanitót kapott, akik váltakozva tanítottak. A múlt év folyamán még egy tanterem építését kezdték el, ami rövidesen elkészül s erre az időre kilátásba van helyezve a harmadik tanerő is. Arégi világ gyermekei 12 éves korukig járták az iskolát és ha betöltötték a 12. életévüket befejezték tanulmányaikat. Jelenleg a VIII. osztály elvégzése után a tanulók nagy része tovább tanul különböző intézetekben. Ifjuságukból 4 egyetemista, 1 evőnő, 6 gimnazista végzett vagy végzi tanulmányait. Az analfabetizmus felzámolására 2 évvel ezelőtt felnőttek részére tanfolyam tartatott. Kulturházzal nem rendelkezünk. Könyvtárunk az iskolák kezelésében van.

Nagy vivány volt számunkra a telefon bevezetése, mert ezáltal sok dolgot helyből el tudunk intézni. Villanyvilágítást, árcára a Tanács utánjárásának eziáig még nem kaptunk. A tömegszervezetek közül működik a Dísz, az M.N.D.Sz., a szülői munkaközösség.

A háberu pusztításai községünket sem kímélte meg. Akiürítés folytán sok ingóság és állat ment tönkre. Az állam által nyújtott segítség és az ügyes gazdálkodás révén lassan áthidalódik a hiányosság. Községünkben 205 ház van. Az egyénilleg dolgozó gazdák száma 258. Szociális szektorok száma 10. A község lakói k. helyében a következő növényeket termesztik: Őszi buza 196, rozs 467, Őszi árpa 4, tavaszi árpa 3, zab 83, köles 3, kukerica 367, burgonya 74, takarmányrépa 34, napraforgó 91, mák 23, déháný 10, édesesillagfürt 15, vöröshere 4, biber 145, zabesbökköny 15, csalánádé 20, egyéb 102, zabesbökköny, őszibökköny, egyéb szállastakarmány magnak 10, káposzta 11, vöröshagyma 1, dinnye 29, a többi egyéb és ugar. Sertés állományunk: 266, melyből anyakeca 18, előhasi 6. Szarvasmarkák száma: 325, ebből vemhesüsző 1, tehén 149. A ló állomány: 71. A juhok száma: 145. A község beadási kötelezettsége q-ban: buza 210, rozs 686, árpa 20, zab 132, kukerica 481, napraforgó 238, burgonya 1460. Tejás 26, baromfi 26, hizettsertés 135, vágómarha 180, Tej 72.000 liter, bor 5858 liter. A beadási kötelezettség teljesítése után a szükségletek levonása után fennmaradó mennyiséget szabadsági áron értékesítik termelő gazdáink.

A lakóházak építéséről, beosztásáról, berendezéséről már megemlékeztem. Most csak azzal kívánom kiegészíteni, hogy a háberus veszteség pótlása a buterzatban részben javítás, részben beszerzés folytán lassan befelyezést nyer, bár ezen a téren áruhiány mutatkozik.

A gyermeknevelésre rányomja bélyegét az egyke. Az egy gyermek a család szemfénye, akinek minden meg van engedve, szülőinek nem adja meg a kellő tiszteletet. Gyakran makrancos és általában engedetlen. Ilyen előzmények után kerül az iskolába, ahol nem kis gondot okoz nevelőjének, míg az iskolai fegyelmeire rászektatja. A gyermek játkaik leginkább társasjátékok voltak. Összejöttek peckáztak, vagy futómétát játszottak labdával. Sok játékiadejük nem volt, mert kerán igénybe vették munkabírásukat. A leányok különböző énekes körjátékokat /buj-buj zöldág, erdő mellett nem jó lakni/ játszottak.

A nép szokásai között nincs semmi rendkívüli. Ha halott van a háznál, amíg el nem temetik besötétedés után összejönnek az ismerősök és egy előimádkozó vezetésével imádkoznak és énekelnek. A temetés után, mely rendszerint a délelőtti órákban van összejön a rekonság, a temetkezésében segédkezők és tert ülnek, megemlékezve az elhunyt utolsó napjairól és életének nevezetesebb eseményeiről.

A nép szokásai között megemlíthetjük a farsangelést, amikor maszkaiba öltöznek és látogatásokat tesznek. Régen szalmából szeknyát csináltak, kezükbe köcsögöt vettek, amely helygaggal volt lekötve ésez ütögetve, meg fésűpapír-

É

Libickozma
földrészletek kimutatása.

Csömend

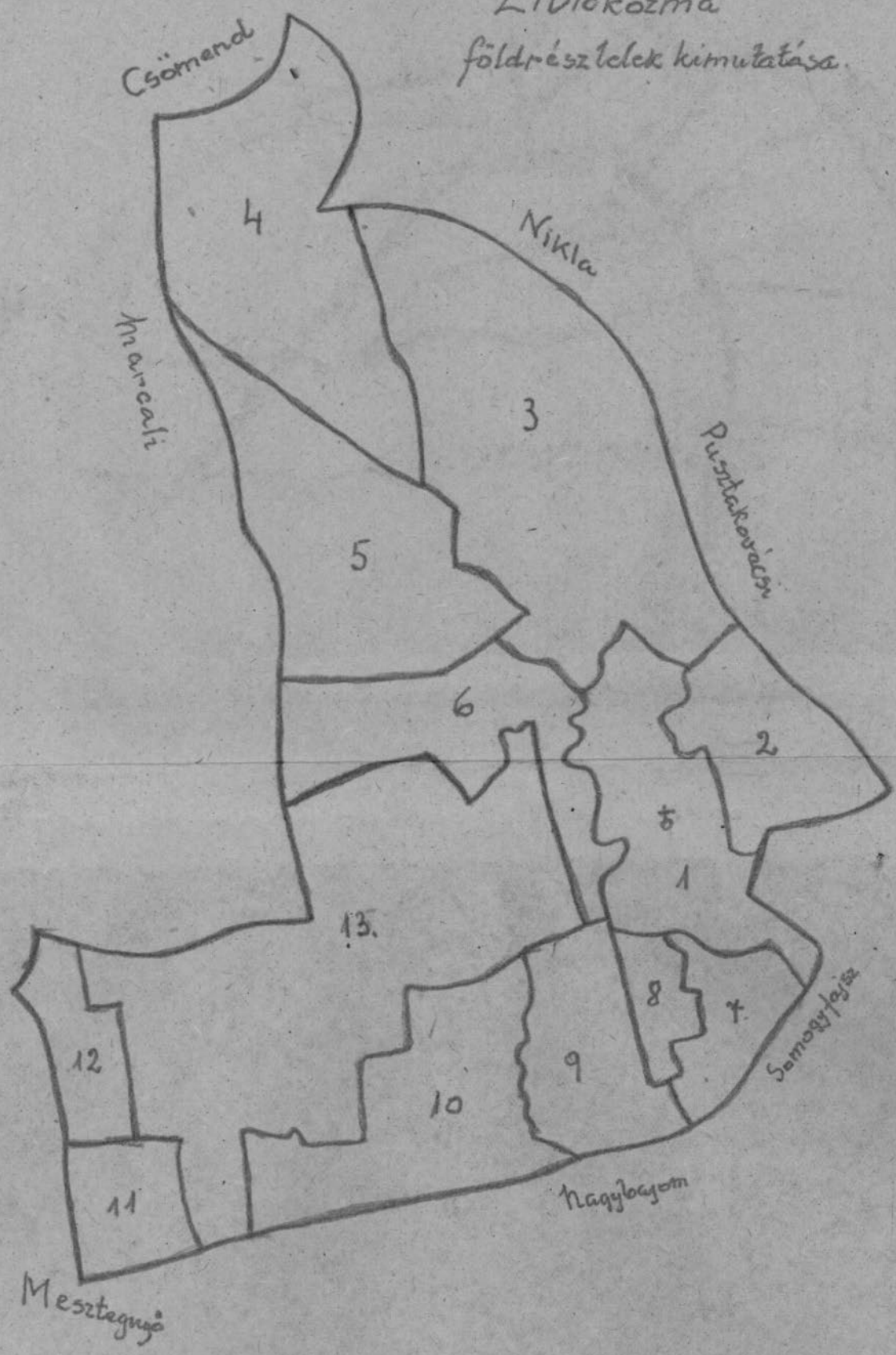
Marcaltó

Nikla

Pusztakovács

Hg

K

Mesztagnya

Nagybagot

D

ral, vagy ronggyal behúzva és fujva szelgáltatta a zenét. Egy másik szokás a Szent Ivánnapi /VI, 24./ tüzesóválás. Ilyenkor szárított nyirfahélyat hosszú betrakötve meggyujtanak és a falu utcájának két végén a sötétben csóválnak. A falu népe ilyenkor az utcán gyönyörködik a fiatalok játékában. Szokásos a Lucanapi ketyelés is. Járnak a betlehemesek is. Aprószentek napján éivat a virgácselés. A nyársdugás is szokás. Bár minden szokás lassankint, hogy úgy mondjam kimegy a éivatból, már régebben elmaradtak a hagyományos tollfeszítés, kukericafeszítés dallal, táncsal egybekötött mulatságai is. Májusfa állítás ma is divik.

A régi ruhaviselet a férfiaknál bő gatyából, télen zsinóros feszes nadrágból és csizmából állott. A nők ruházkodásáról már megemlékeztem.

Vasárnapenként összejött a fiatalság és auda, vagy citera zenéjére nótáztak, táncoltak. Jelenleg a falubeliek. Begárdi Lajos hegedős, Hesszu József cimbalmos és Begdán Gy. nagybőgős zenéjére táncolnak, dalelnak.

Még néhány feljegyzésem írom le. Az első világháborúban bevonult 114 férfi. A hősi halottak száma 16 volt. Hadiözvegy maradt 9, kadiárva lett 14. A második világháború adatai hiányosak. Az eltűntek száma kb. 10-re tehető.

Községünk dülő beosztását térképen mellékelem, mégis szükségesnek tartom a dülők nevének leírását. Sajnos az elnevezések eredetére nézve nem sikerült megbízható adatot szerezni.

1. Beltelek.
2. Gerbavica.
3. Kozma.
4. Feketeberek.
5. Marosica.
6. Gyóta.
7. Kisgát.
8. Hesszudülő.
9. Vágottnyires.
10. Három-

ház. 11. Hollós. 12. Virágos. 13. Képár.

A felszabadító harcok során a kiűritett libickezma a Mesztegnyóért vívott harcok közben hadszíntér lett. A lakosság munkabíró része sáncokat, futóárkat, bunkereket ást. Mindeket hadviselő fél aláaknázták a maga védelmi területét. Ezeknek az aknamezőknek az eltüntetése később több halálos áldozatot követelt, vagy rokkanttá tett egyeseket. A mozgóharcok hiányai pedig fosztogatták az üresen hagyott házakat. Idők folyamán az aknás területek megtisztultak, a háberu okozta sebek beheggedtek, az elpusztult javak pótellettak és megindult a békés termelés. Ezt lehetővé tette Pártunk és kormányzatunk. Sok megpróbáltatásen keresztülment népünk nem is kíván mást, mint esendés, békés életet, amit szorgalmas és kitartó munkája révén meg is érdemel.

Záradékul még annyit kívánok megemlíteni, hogy megemlékezést írni egy esemény nélküli, szürke egyhangúságban élő, hagyomány nélküli, emlékekkel nem rendelkező, legalább településről arról tanuskedő hiányában igen nehéz feladat, miért is munkám esetleges hiányosságaiért csak az adottságokat okolhatom.